

Recenzja

RUI-LIANG ZHU & MAY LING SO. 2001. **Epiphillous liverworts of China**. 418 str., 140 ryc. Miękką opr., format 17 × 24 cm. Nova Hedwigia Beiheft 121. J. Cramer in der Gebrüder Borntraeger Verlagsbuchhandlung, Berlin – Stuttgart. Cena: 190 DEM. ISSN 0078-2238; ISBN 3-443-51043-4.

Mszaki epifyliczne, czyli nalistne są jedną z najbardziej niezwykłych grup ekologicznych w tej grupie roślin, gdyż jako podłoże do swego rozwoju i życia wybrały liście roślin wyższych. Rekrutują się one głównie spośród wątrobowców, a wśród mchów do tej grupy należy zaledwie kilka gatunków m.in. z rodzajów *Daltonia* Hook. & Tayl. i *Phyllocladon* Schimp. Mszaki epifyliczne występują wyłącznie w tropikach i subtropikach, ponieważ jednym z warunków ich rozwoju są wysokie temperatury i duża wilgotność powietrza. Podobnie jak przypadku innych grup ekologicznych istnieją spory wśród briologów odnośnie do ścisłej definicji mszaków nalistnych, gdyż jak się zdaje większość gatunków odznacza się fakultatywnym epifyllizmem, rosnąc także na innych podłożach i – jak dotąd – tylko kilka gatunków *Otolejeunea* Grolle & Tixier było stwierdzonych wyłącznie na liściach drzew. Niniejsze opracowanie jest przeglądem taksonomicznym nalistnych wątrobowców Chin.

W tym ogromnym azjatyckim kraju jest kilka wybitnych ośrodków występowania wątrobowców nalistnych, położonych na południe od 31 równoleżnika. Do najważniejszych z nich należą wyspy Hainan i Tajwan, Jünnan oraz południowo-zachodni Tybet. Autorzy uważają za epifyliczne 168 gatunków z 28 rodzajów, z których ponad 2/3 należy do ogromnej tropikalnej rodziny *Lejeuneaceae*.

W części wstępnej książki omówione są nalistne wątrobowce w skali globalnej oraz zarysowana jest historia badań nad nimi w Chinach. Bardzo interesująca jest ogólna charakterystyka tych roślin, zwłaszcza omówienie ich cech przystosowawczych do życia w fyllosoferze. Nie mniejsze znaczenie mają rośliny, na których osiedlają się wątrobowce nalistne. W Chinach preferują one drzewa o wieczniezielonych, grubych, twardych i gładkich liściach. W sumie stwierdzono ich występowanie na ponad 400 gatunkach drzew i krzewów ze 155 rodzajów. W części końcowej wstępu omówiona jest struktura fitogeograficzna wątrobowców nalistnych Chin. Jak się można było spodziewać 1/3 gatunków należy do elementu wschodnioazjatyckiego, ale niewiele ustępuje mu tropikalny element azjatycki. Znacznie mniej jest w tej grupie gatunków pacyficzno-azjatyckich, pantropikalnych i paleotropikalnych.

Główną część książki wypełnia przegląd systematyczny nalistnych wątrobowców Chin. Składają się nań klucze do oznaczania rodzin, rodzajów i gatunków oraz opisy i ilustracje taksonów. Dla każdego gatunku podane są ponadto dane ekologiczne, fitogeograficzne oraz uwagi taksonomiczne. Najbogatszym w gatunki epifyliczne rodzajem jest *Cololejeunea* (Spruce) Schiffn., który obejmuje 63 gatunki. Warto nadmienić, że epifylicznie rośnie w Chinach kilka dobrze znanych gatunków europejskich, np. *Metzgeria furcata* (L.) Dumort., *Jamesoniella autumnalis* (DC.) Steph. i *Odontoschisma denudatum* (Mart.) Dumort. Autorzy prezentują kilka nowości taksonomicznych, w tym opisy dwóch nowych dla nauki gatunków: *Cololejeunea yipii* Zhu i *Lejeunea hui* Zhu, oraz kilka nowych kombinacji nomenklatorycznych. Prócz tego 8 gatunków zostało podanych po raz pierwszy z Chin, zaś rodzaj *Prionolejeunea* (Spruce) Schiffn. został skreślony z chińskiej brioflory.

W sumie jest to bardzo wartościowy przyczynek do światowej literatury briologicznej, tym bardziej, że dotyczy on bardzo słabo jeszcze poznanej grupy ekologicznej wątrobowców, a także obszaru, który do niedawna był trudno dostępny dla badań naukowych. Cieszyć się tylko wypada, że chińska briologia szybko nadrabia stracony czas, co jest o tyle ważne, że kraj ten może ciągle być źródłem wielu zaskakujących odkryć mszaków. – RYSZARD OCHYRA, ul. Gołaśka 15/25, PL-30-619 Kraków, Polska.